

Arvioita työeläkeindeksin muuttamisesta palkkatasoindexiksi

– kansalaisaloitteen tavoitteet ja seuraukset

Kansalaisaloite ja sen tavoitteet ja perustelut

Suomen Senioriliike ry on tehnyt kansalaisaloitteen työeläkeindeksin muuttamiseksi (<https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/1591>). Aloitteen tavoite on korvata nykyinen työeläkeindeksi ansiotasoindexillä. Aloitteen keskeisenä perusteluna esitetään, että eläkkeen ostovoima voi säilyä vain sitomalla eläkkeen kehitys ansiotulojen kehitykseen. Aloitteen mukaan ”muutoksen kustannukset ovat marginaaliset”. Aloitteessa esitetään, että muutos ei aiheuttaisi työeläkemaksujen korotuksia tai pienentäisi eläkerahastoja.

Seuraukset eläkkeille

Eläketurvakeskus on arvioinut indeksimuutosta koskevan aloitteen toteuttamisen vaikutukset työeläkkeiden tasoon sekä rahoitukseen. Lisäksi Eläketurvakeskus on arvioinut muutoksen vaikutukset eri sukupolville (<http://www.etk.fi/uutinen/koottua-tietoa-elakeindeksista>).

1. Toisin kuin aloitteen perusteluissa sanotaan, työeläkeindeksi pitää yllä eläkkeen ostovoimaa, eli huomioi kuluttajahintojen muutoksen. Koska nykyisessä indeksissä on kuluttajahintojen huomioimisen lisäksi ansiotason kehitykseen liittyvä osa, työeläkeindeksi paitsi turvaa ostovoimaa, niin palkkojen noustessa myös vähän parantaa sitä.
2. Vain palkkoihin perustuva työeläkkeen tarkistaminen on kansainvälisesti erittäin harvinaista. Suomessa siitä luovuttiin 1977. Euroopassa työeläkkeet indeksoidaan yleisimmin yhdistelmällä palkkojen ja hintojen muutoksesta. Myös hintaindeksiä käyte-

tään, samoin erilaisia muita sopeutusindeksejä. Indeksien valintaan vaikuttavat kaikki eläke-etujen määriin liittyvät tekijät, erityisesti eläkkeen lähtötasoon vaikuttavat karttumisprosentit, eläkepalkan laskentatapa ja eläkeikä.

3. Kansalaisaloitteen toteuttaminen nostaisi keskimääräistä työeläkettä pitkällä aikavälillä noin 19 prosenttia verrattuna nykyisin mukaiseen työeläkkeen tarkistamiseen. Kansan- ja takuueläkkeitä indeksimuutos ei nostaisi. Pienituloisimpien eläkeläisten asema ei paranisi.

Seuraukset rahoitukselle: Muutoksen kustannukset eivät ole marginaaliset

4. Työeläkkeiden tason nousun takia työeläkemenot nousisivat noin 6 prosenttiyksikköä suhteessa palkkasummaan. Kustannuslisäystä voi verrata vuoden 2017 työeläkeuudistukseen, joka ETK:n arvion mukaan alentaa eläkemenoja noin 2 prosenttiyksikköä suhteessa palkkasummaan ennen uudistusta voimassa olevaan lainsäädäntöön verrattuna.
5. Rahoitushaasteen suuruutta kuvaa se, että menojen noustessa työeläkemaksua pitäisi korottaa noin 5–6 prosenttiyksikköä, mikäli työeläkejärjestelmän rahastointi pidetään tasapainossa.
6. Mikäli indeksimuutos rahoitettaisiin aloitteessa esitetyllä tavalla työeläkevaroista, varojen suhde eläkemenoihin pienentyisi jatkuvasti, kunnes varat loppuisivat 2060-luvulla.
7. Varojen loppuessa työeläkemaksu tulisi nostaa yhtä suureksi kuin työeläkemeno. Yksityisen sektorin työeläkemaksu olisi tällöin noin 35 % palkoista. Vaihtoehtoisesti eläkekeitä tulisi tuolloin leikata noin 30 %.
8. Työeläkkeet lasketaan osaksi julkista taloutta. Hallitusten tavoite on ollut pienentää alijäämiä ja kestävyysvajetta. Indeksimuutos kuitenkin lisäisi alijäämää ja kasvattaisi julkisen talouden kestävyysvajetta. Vuoden 2017 työeläkeuudistus vähensi kestävyysvajetta noin 1 prosenttiyksikköä. Indeksimuutos kasvattaisi sitä noin 2 prosenttiyksikköä.
9. Muutos nostaisi voimakkaimmin 1940–1960-luvuilla syntyneiden työeläkevakuutusmaksuille saamaa tuottoa. Heillä eläkkeet paranisivat, mutta eläkemaksut eivät nousisi. Näiden ikäluokkien maksuille saama reaali tuotto on ilman muutostakin korkeampi kuin myöhemmin syntyneillä. Mitä nuoremmissa sukupolvista on kyse, sitä suuremaksi indeksimuutoksen aiheuttama maksurasitus muodostuisi.

